

UPPLÄNDSKA IDROTTSMINNEN

Nr 2 juni 2021

Tema detta nummer Damfotboll i Sverige - Uppland

Detta nummer skulle ha haft Orienteringstema i huvudsak. Världens största orienteringstävling, O-ringen i en sport som har sitt ursprung i Sverige, skulle denna sommar ha gått i Uppsala. Tyvärr åter inställt för andra året p.g.a. smittorisker. Uppländska Idrottsminnen Nr 3 2020 handlade om fotbollens början i världen och det utlovades mer lokal fotboll i senare nummer, vilket blir tema denna gång.

Ordförande har ordet

Då var det åter tid för några rader till er, kära medlemmar. Hoppas verkligen att ni alla mår bra och att vaccineringen nu har börjat komma igång på allvar. Äntligen börjar nu också vi få lite värme efter den ovanligt kalla våren.

Vi i styrelsen hade tänkt träffas för ett möte i slutet av april, men under de omständigheter som nu råder så beslutade vi enigt att ställa in vårt planerade möte. Nu hoppas vi kunna ha ett möte innan sommaren. Vi har en del att besluta, bl.a. så har vi ett årsmöte vi ska genomföra.

Glädjande för föreningen är att vårt tidningsråd verkligen är på bettet. Nu kära medlemmar håller ni ett nytt nummer i er hand.

Vår förening vilar på tre ben, nämligen; cafékvällar, resor och tidningen. Det jag personligen var rädd för när jag tackade ja att efterträda Bengt Carlsson var just tidningen. Den kunskap Beca satt på hade absolut ingen annan när det gällde att producera vår medlemstidning. Nu blev det så att Coronan kom och tog bort våra cafékvällar och resor. Vi bildade ett tidningsråd och de har verkligen hissat upp flaggan på vårt idrottshistoriska skepp. Min oro är helt borta när det gäller tidningen. Vi alla ser nu fram emot en varm och skön sommar, men några tankar längst där inne ser vi också en fin höst med resor i vår förenings regi samt några trevliga cafékvällar. Vill önska alla medlemmar en varm och avkopplande sommar och hoppas verkligen vi kommer att träffas när hösten närmar sig.

Uppsalapremiär för damfotboll 1968 på Studenternas IP Litslena IF – Djurgårdens IF

Domare: Gösta "Knivsta" Sandberg. Och innan assisterande domares tid var det Linjemän: Ulf Wahlkvist och Torsten Furukrantz.

Damfotbollsmatchen var en förmatch till U-landskampen Sverige-Finland där Sverige bl.a. representerades av Per Hansson och Rolf Marinus från Sirius. Litslena IF som tillsammans med Grillby och Wilö sedermera blev IK Nordia.

DIF vann med 1-0 via en straff före slutminuten. En straff som, enl. UNT, dömdes av Djurgårdaren Knivsta Sandberg för att få ett avgörande på matchen.

Handbollspelarna i Litslena tände på fotboll och hädanefter byter de till fotboll.

Bälinge IF damfotboll – Upplands mesta allsvenska fotbollslag.

Dominant i Uppländsk damfotboll under 37 års tid, varav 20 år i Sveriges högsta seriesystem. Av dessa – 13 år i den toppade allsvenska serie som bildades 1988.

Lagbilden; Bälinge IF damfotboll årgång 1970/71

Övre raden: Bengt Jansson (tränare), Inger Lundberg, Christina Godberg, Karin Jacobsson, Ann-Marie Dahrén, Elisabeth Sjöberg, Eva Andersson, Allan Eriksson (lagledare.) Nedre raden: Åsa Jakobsson, Lena Jansson, Marianne Werdenberg, Dagmar Åblad, Margareta Lundberg, Elisabeth Eriksson, Ann-Sofie Andersson

Dagmar Åblad – startade damfotbollen i Bälinge IF

Utan legendaren Dagmar Åblad hade inte Bälinge varit känt för fotbollsfolk, massmedia och politiker världen över.

Dagmar startade 1968 ett dambandy-lag i Bälinge och som ett träningsalternativ under följande sommar så lirade man fotboll, som tände tjejerna ordentligt och man bestämde sig för att ställa upp med ett fotbollslag under 1970.

Matchtröjor hade man inte, så det första matchstället blev ihopsamlade vita T-shirts som Dagmar färgade bruna och försåg med mönster av knytbatik. Siffror sydde hon fast på ryggen. Därefter ställde laget upp i dåtidens enda tillgängliga damturnering, vilket var UNT-cupen. Här startade vägen mot allsvenskan.

Träning var det inte lätt att få utrymme för. Herrar och pojkar hade redan all tillgänglig tid på Bälinges träningsytor. Dagmar ordnade då en gräsplätt i grannbyn Marsta, dit hon fraktade sin gräsklippare och så hjälptes man åt för att åstadkomma en träningsplan för tjejerna.

Första matchen blev mot Ullfors och målvakten, 43-årige Dagmar, släppte inte in en enda boll. Bälinge vann första matchen med 2-0 och kom sedan att tillhöra ett av distriktets topplag redan från början. Dagmar var under de första åren lagets målvakt samt lagledare, organisatör och ordförande för damfotbollsektionen. Ledaruppdragen behöll hon sedan under många år.

Dagmars damfotbollslag etablerade sig i allsvenskan under många år och under den tiden fick världen upp ögonen för Bälinge. I damlaget 2005 fanns nämligen två spelare från USA och samtidigt två spelare från Nordkorea, vilket världspressen och politiker ute i världen häpnade över. Dagmars livsverk inom damfotbollen satte därmed Bälinge på världskartan.

Bälinge IF var inte först i distriktet med damfotbollslag.

Det fanns redan några klubbar i Uppland som startat ungefär samtidigt som Bälinge. De deltog dock redan ett år tidigare i premiären av UNT-cupen för damfotboll 1969. Det var bl.a. IK Väster, GUSK, Film SK och Rimbo IF.

Sen fanns även korp-lag inom olika företag i Uppsala. T.ex. Nordviror som startade sitt damfotbollslag redan 1968 och var lite av pionjär för dam-korpen. Innan dess förekom ingen organiserad damfotboll. Endast i jippobetonade sammanhang spelades damfotboll som "en kul grej" av idrottare i helt andra idrottsgrenar, vilket uppenbarligen varit "tändvätska" för bildande av damfotbollslag.

Bälinge är bara ett exempel på detta – bandyspelare som byter till fotboll. Litslena – numera Nordia – är ett annat, där handbollspelare byter till fotboll.

IK Väster och Bälinge IF var distriktets topplag i början och turades om med seriesegrar och DM-segrar under några år, tills Bälinge tog över totalt. På den vägen fortsatte det fram till nedläggningen av elitlaget efter sista allsvenska säsongen 2008.

IK Väster finalsegrade i UNT-serien 1970 mot IF Thor med 2-0

Västers segrande lag. Stående fr v Christina Sterner, Ingrid Eriksson, Maud Westerlund, Inga-Britt Eriksson, Dorthe Dahllöf, Agneta Johansson, lagl. Britt-Lis Rosendahl, Sittande fr v Ulla Svahn, Inga-Lill Andersson, Solveig Karlsson, Birgitta Formgren, Karin Solum, Katarina Berg och Anneli Lantz.

IK Västers damfotbollslag fick 1978 administrativ hjälp av IK Sirius och ganska snart stod det Sirius/Väster i tabellerna.

Ur Mats Taxéns bok Enköpings SK 100 år

Damfotboll i sydvästuppland

Damfotbollen startade i ESK 1971. Men man var inte först i kommunen. I Nordia hade man hållit på ett par år och kanske var man före också i Lundby, Romberga och EIS. Början av 1970-talet var i alla fall perioden, då många damlag startades.

ESK:s damer har heller aldrig varit ledande i Enköping. Först var Nordia bäst, därefter EIS och sedan Fanna.

Vi var några tjejer på 14-16 år, som ville spela fotboll. Jag var ihop med en spelare i ESK:s herrlag och ville att ESK också skulle ha ett damlag, berättar Ann-Mari Råbe, på den tiden med efternamnet Andersson.

Två andra var Inger Bergström och Elisabeth Johansson, numera med tillnamnet Fröjdman. De fick ESK-ledningen med HP – Hans Pettersson - i spetsen att gå med på att starta ett lag.

Basket blev fotboll

ESK hade startat basketträning för tjejer på Västerledsskolan. Vi gick dit och föreslog att vi skulle spela fotboll i stället. Och så blev det, berättar Inger Bergström inför 100-årsjubileet.

Den som ledde basketträningen var Åke Erlandsson, och han blev damlagets förste tränare. Tjejerna tränade och spelade på Enavallens C- och D-planer.

Vi fick de sämsta planerna, oftast var det D-plan närmast ån. Den hade fler tuvor än en åker, säger Inger Bergström.

Handbollstjejer

Initiativtagarna kompletterades av en grupp äldre tjejer som hade handboll som huvudsport. Enköpings-Posten kallade Gunilla Thorsén för skyttekung (ordet skyttedrottning var nog inte uppfunnet) redan innan hon hade spelat en enda match. Men tidningen hade gissat rätt. Målsinnet från handbollen fanns också i fötterna, och Gunilla blev premiärårets bäste målskytt med åtta fullträffar.

Skräckmatchen

En match som flera av tjejerna minns med skräck är en träningsmatch mot Gideonsberg. Västeråslaget var då ett av Sveriges bästa damlag. De hade nya snygga dräkter, medan ESK-arna hade joggingbyxor och T-shirts. ESK förlorade med 11-0.

1973 gick det bättre, laget gick till semifinal i DM, där man förlorade mot Bälinge med 3-0.

Lisbeth Nordström (senare Broström) minns att ESK:s damer fick spela förmatch till Sverige-Brasilien på Råsunda i juni 1973.

Vi mötte Djurgården och förlorade stort. Men sedan såg vi Ronnie Hellström, Ove Kindvall och Ralf Edström spela mot Pelé.

1973 spelades också Sveriges första landskamp för damer. Sverige mötte Finland i Mariehamn och ESK:s tjejer åkte dit för att titta.

De trängde in sig i en VW-buss och åkte med färjan till Åland. Resultat 0-0.

SvFF beslutade om att DM i damfotboll startar 1971

Under 10 års tid spelade damseniorerna i Uppland DM som därefter avlöstes av Upplandscupen.

1971/72 Första året med damfotbollsserie i Uppland.

23 anmälda lag indelas i 4 grupper.

Placering grupp 1: IK Nordia, SK Servia, Heby AIF, Enköpings SK, Lundby IF.

Placering grupp 2: Bälinge IF, IF Thor, Films SK, Ullfors IK, Östervåla IF, IK Väster B.

Placering grupp 3: Rimbo IF, Väddö IF, Roslagskulla IF, L-100, VP, Tuna backars BK.

Placering grupp 4: IK Väster A, Gimo IF, Alunda IF, IF Vesta, GUSK, Norrskedika IF.

DM-slutspel mellan gruppsegrarna Bälinge IF, IK Nordia, Rimbo IF och IK Väster.

Final: Bälinge IF – IK Väster (1-1), (1-3). IK Väster mästare.

TV-VECKAN 16 – 21 juli 1979 *(ur programtablån i UNT 1979)*

20.00 Sport: Damfotboll

Damfotbollen får ofta slåss hårt för sin existens i de mansdominerade fotbollsklubbarna. Här följs spelarna i Alnö IF's damlag under träningar och matcher. Därefter följer en match i division 1 Södra Norrland mellan Alnö och GIF Sundsvall. Första halvlek i sammandrag, andra i dess helhet.

Det är första gången TV visar damfotboll filmad med avancerad utrustning.

Bälinge Damfotboll 1979/80

Stående till höger: Marianne Gustafsson (vår kassör i UIHF)

1997 Ett stort år för Uppland via Bälinge damfotboll

Publiksnitt 500 per match. Bäst i hela damallsvenskan.

Publikrekord för seriematch på IP i hemmamatch mot Älvsjö. 1650 personer.

Annelie Wahlgren på delad första plats i den allsvenska skytteligan.

8 tjejer i de olika landslagen från U18 – A-landslaget.

Ulrika "Ucka" Karlsson utsågs under EM till EUROPAS BÄSTA MÅLVAKT.

Ulrika "Ucka" Karlsson mottog DIAMANTBOLLEN vid årets fotbollsgala.

Per Hansson säger, efter tre framgångsrika år i Bälinge IF, upp sig efter detta år till förmån för damlandslaget där han blev ass. förbundskapten under 9 år.

Marianne Gustafsson invald i UFF-styrelsen som ordf. för marknadskommittén
Tidigare år även styrelsen för SISU.

Inbritt Lindberg invald som styrelseledamot i Uppsala Fotbollsallians.

Farmarkklubb bildas i föreningens regi under namnet Bälingetrollens IF.

Förslaget, Bälinge IF farmarkklubb, godkändes inte av SvFF.

Bälingetjejernas IF bildas som uppsamlingslag för de som inte längre är ungdom och inte vill satsa på elit eller vill trappa ned från elit. Spelplats blev DIV V.

Bälinge IF, i samverkan med UFF, arrangerade på Studenternas IP Sveriges första VM-kvalmatch i damfotboll. Sverige – Ukraina 3 – 2. Publik 3430. BIF fick mycket beröm av SvFF för insatserna i arrangemanget. Målvakt: Ulrika Karlsson / BIF.

TV-bevakningen under de fyra sista hemmamatcherna i serien har gjort att den allmänna mediabevakningen har varit större än någonsin. Bälinge var ett av de lag som exponerades mest.

Det blir mycket Bälinge IF här, men UIHF's medlemmar ska ha klart för sig att Bälinge IF har med stor ödmjukhet insikt i vad många av Upplands fotbollsföreningar har åstadkommit med de talanger som funnits i deras verksamhet och låtit dem sedan vidareutvecklas i distriktets enda allsvenska damfotbollsförening, Bälinge IF, som sedermera även kunnat bidra med kvalificerade spelare till de olika landslagen.

Ing-Britt "Britta" Lindberg – En av svensk damfotbolls viktigaste ledare

Ing-Britt kom från Golf Kårsta till Bälinge IF som 20-åring 1977. Redan 1980 gick hon in i rollen som lagledare för A-laget och ledamot i damstyrelsen. Hon stannade kvar tills elitlaget i Bälinge IF upphörde efter säsongen 2008. 1978 bildades EFD – Elitfotboll Dam och mellan 1994-2008 var Ing-Britt ledamot och sedan 1997 även dess sekreterare.

SvFF's tävlingskommitté var ytterligare ett uppdrag Ing-Britt innehade under åren 1997 – 2008. Från -97 till -04 ingick hon även i SvFF's valberedning. Som om inte detta räckte så ingick hon även i SvFF's rep-skap mellan 1999 – 2008. Inte överraskande att SvFF utser Ing-Britt till ÅRETS LAGLEDARE redan 1995.

Här har vi Britta som 16-åring i Golf Kåre. Stående t.h. intill en av ledarna.

Några kända ledare som varit betydelsefulla för BIF och Uppländsk damfotboll och i vissa fall större uppdrag inom SvFF

Dagmar Åblad: Presenterad i inledningen.

Ing-Britt Lindberg: Presenterad här ovan.

Hans Gustafsson: Bälinge dam i minst 8 år. Damlandslaget i landhockey!!

Per Hansson: Gideonsberg dam, Bälinge dam i 3 år, Damlandslaget i 8 år.

Peter Gerhardsson: Bälinge dam 2 år, Damlandslaget sedan 2017.

Magnus Wikman: Bälinge dam 2 år, Damlandslaget sedan 2017.

Per Widén: Bälinge dam 5 år. Utbildningschef SvFF.

Kjell Gustafsson: Bälinge dam 4 år.

Administrationen i Upplands enda damallsvenska förening.

Den var helt på ideell basis. Ett faktum som inte gick att leva med hur länge som helst. Och som så småningom kom att leda till förslag till samverkan med herrarnas elitlag i distriktet – IK Sirius för att försäkra sig om en professionell organisation i gemensamhet för den framtida tryggheten.

Inte för att professionalism saknades, utan därför att det bara var en tidsfråga innan följande ledamöter i BIF's damfotboll skulle känna att "nu räcker det".

Här följer de tre ledamöter som såg till att nyss nämnda tränare rekryterades och att utländska förstärkningar också kunde rekryteras och som motsvarade skickligheten hos motståndarlagens allsvenska spelare.

Ulf Holmström: Damordförande 9 år. Även känd för att med sin röst kunna vara speaker på en allsvensk arena trots att högtalarsystemet klappat ihop.

Conny Sjöberg: Damordförande 8 år. Tog emot världspresen när Bälinge IF samtidigt hade två damspelare från USA och två damspelare från Nordkorea.

Hans Jensevik: Ekonomen som hade koll på ekonomin i alla Sveriges kommuner och med samma professionalism även hade koll på Bälinge IF's damfotbolls ekonomi.

USA: Fanta Cooper och Anette Kent.

Nordkorea: Kim Yong Ae och Ri Un Sim.

Världspresen häpnade

Plötsligt försvann Bälinge IF's elitlag i damfotboll efter 2008

7/11 2008 tillstyrkte SvFF Bälinges ansökan om att bilda Uppsala DFF.

Herr- och damelit i Uppsala slår sig samman till Uppsala DFF. Man beslutar sig för att byta namn till Sirius-Bälinge IK.

Framställan görs om övertagande av Serieplats i Norr-ettan för damer 2009.

Bälinge dam kom sist i allsvenskan 2008 och hade ju sin plats i Norr-ettan.

Bälinge IF och Uppsala DFF hade vid extra föreningsmöten den 6 november respektive den 27 oktober beslutat att tillsammans göra följande framställan till Svenska fotbollförbundet:

Bälinge IF önskar, i enlighet med en liknande framställan som tidigare har erhållit bifall hos SvFF, bryta ut hela sin nuvarande dam-flickfotbollsverksamhet ur föreningen och överföra den i sin helhet till den nybildade föreningen Uppsala DFF.

Uppsala DFF önskar övertaga denna verksamhet och åtar sig därmed att se till att den fortsätter att fungera på samtliga nivåer.

2009 – Adjö Bälinge damfotbolls elit

Det nybildade Uppsala DFF lades ned innan det ens hade börjat pga att SvFF led av beslutsvånda. Detta ledde till att spelarna flytt till andra elitklubbar i landet när det äntligen blev klart.

Bälinge IF meddelar SvFF att man inte kommer att utnyttja sin plats i Norrettan för damer 2009 och att inga spelarövergångar till Uppsala DFF har verkställts. Elitlaget upphör.

Seniorverksamheten för damfotboll lede dock vidare och detta år bestod verksamheten av två lag. Bälingtrollen i DIV IV och ett B-lag i reservlagserien.

Diskuterades att lyfta över div IV-laget från Bälingetrollens IF till huvudföreningen Bälinge IF till året efter. Ett beslut som måste tas i UFF. Och så blev det och på den vägen är det fortfarande.

Bytänkandet och beslutsvåndan blev svårbegripliga hinder

Trassel var det redan 1994, när UFF under påtryckning av övriga föreningsars "bytänkande", beslutade att Bälinge dam inte skulle få spela med två lag i seriespel. Allsvenskan och Div IV Uppland. Det var en förödande orättvisa som Bälinges flicklag därmed drabbades av jmf med andra föreningar där flickorna kunde utvecklas i sin egen seniorverksamhet och med "seniorkompetens" sedan kunde konkurrera om platserna i distriktets enda allsvenska damlag. Detta beslut spolierade utvecklingen för flera årgångar av Bälinges flicklag. Fyra år senare, hösten 1997, bildade man en parallellförening – Bälingetrollens IF. De forna Div IV-spelarna som nu var fyra år äldre och tränat på elitnivå, tvingades 1998 till Div V Uppland och som inte överraskade vanns med målskillnaden 164-3. Hur kul var det för motståndarlagerna? 1999 blev likadant i Div IV, 194-48 i målskillnad och båda årens värsta segrar med 39-0. Div III år 2000 blev ingen större skillnad, 117-14 i målskillnad. Tre helt onödiga år som säkert knäckt många flickor och skapade likgiltighet i BIF-laget. 2004 var Bälingtrollen äntligen tillsammans med jämbördigt och utvecklande motstånd i Div II under SvFF.

Landslagsspelare

Visst kan Bälinge IF ta åt sig äran av det tillskott av landslagsspelare som kvalificerat sig till de olika A- och U-landslagen, men Bälinge är långt ifrån ensam om den ära, som även tillkommer de föreningar som ursprungligen, i spelarnas moderföreningar, tagit väl hand om dessa talanger och släppt dem vidare. Här är ett urval av landslagsspelare från Uppland som utvecklats till högsta nivå via Bälinge IF damfotboll:

Storvreta	Josefine Öqvist, Nona Najib, Sara Call, Lina Call
Stäppen:	Anneli Wahlgren, Österfärnebo: Ulrika Karlsson
Roslagsbro:	Kickan Sigfridsson, Bollstanäs: Linda Fagerström
Viksta:	Lena Lindström, Vattholma: Petra Hemlin,
Alunda:	Lotta Lundin, Danmark: Nathalie Tingvall,
GUSK:	Yolanda Odenyo, Gimo: Maria Thuré
Knivsta:	Lina Andersson, Iron: Johanna Frisk,
Tärnsjö:	Linn Fors, Servia: Linda Sembrant

Några som måste lyftas fram speciellt är:

Linda Sembrant: Kom från Servia och var Bälingspelare under 6 år. Sen 2008, och nu i 14 år, har hon varit given i A-landslaget. Proffs i Montpellier under 6 år och nu sedan 2020 i Juventus. VM-brons 2011. I VM 2019 var hon den ende svenske spelare som blev uttagen till samtliga matcher.

Josefine "Jossan" Öqvist: Kom från Storvreta och var Bälingspelare under 6 år. Sedan 2002 i A-landslaget under 12 år. 2013 proffs i Montpellier. VM-Silver 2003 och VM-brons 2011. 80 landskamper och 20 mål.

Sara Call: Kom från Storvreta och var Bälingspelare under 12 år. VM-silver 2003. Olika Landslag från 1993 - 2003

Anneli Wahlgren: Kom från Stäppen via GUSK och var Bälingspelare under 8 år. Vann allsvenska skytteligan 1995 och 1997 och var tvåa -96. A-Landslagsspelare under samma period.

Ulrika "Ucka" Karlsson: Kom från Österfärnebo och var Bälingspelare under 6 år. A-landslagets Målvakt i VM - 1999 och OS 1996 och 2000. Hyllades med Diamantbollen 1997 och utsedd under EM till Europas bästa målvakt. EM-silver. Proffs i USA. A-landslaget 1995 till 2001.

Damfotbollen har utvecklats i en rasande fart

För inte så länge sedan fanns alla svenska landslagsspelare i världens främsta damfotbollsliga – Damallsvenskan. Sedan dess har det hänt en hel del.

Damfotboll blev en OS-gren 1996 och Sverige har deltagit i samtliga OS. Europas proffligor har den vägen fått upp ögonen på svenska spelare.

OS Kina 2008: Alla svenska spelare från svenska klubbar

OS England 2012: Fyra spelare från proffsligorna i Europa

OS Brasilien 2016: Sex spelare från proffsligorna i Europa

Landslagstruppen 2021 innehåller 12 spelare från proffsligor i Europa + 1 i USA.

Inte nog med det. Serietabellerna i UNT har också ändrat karaktär. Förr kunde tabellerna börja uppifrån med Allsvenskan och sedan fortsätta längre ned i seriesystemet för att därefter ta upp tabeller på ligorna i Europa!!! Först därefter kom damfotbollserierna av någon outgrundlig anledning.

Nu är det ordning till "viss del" igen, Damfotboll kommer, helt riktigt, före den internationella fotbollen. Fattas nu bara att varje serie specificeras med ordet Dam- resp Herr. Det ska t.ex. inte heta Allsvenskan och Damallsvenskan. Det är Herrallsvenskan och Damallsvenskan osv. ned i serierna.

Vidare kan vi konstatera att Damfotbollen även kommit ifatt Herrfotbollens medaljskörd i EM, VM och OS och i vissa fall förbi.

Herr EM: Ingen medalj.

Dam EM: 1 Guld, 3 Silver, 1 Brons

Herr VM: 1 Silver, 2 Brons.

Dam VM: 1 Silver, 3 Brons.

Herr OS: 1 Guld, 2 Brons.

Dam OS: 1 Silver

År 2000 började övergångssummor att förekomma för spelare. Nu handlar det bara om att prissummor och spelarlöner också jämföras.

Spelade drottning Maria Stuart av Skottland fotboll 1587 ?

På 1400-talet beskrivs fotboll på brittiska öarna som ett spel där en boll sparkas iväg på en markerad plan. Det spelet liknar mer Rugby än modern fotboll. Världens äldsta fotboll är 450 år och från c:a år 1550. Den hittades i Stirling Castle i Skottland. (Se bild!) Den är lite mindre än dagens fotbollar och tillverkad av en urinblåsa från svin som överdragits med läder. Fotbollen låg bakom panelen i det sovrum som tillhört drottning **Maria Stuart av Skottland** 1582-1587.

Fanns fotbollsintresse hos den Svenske kungen på 1500-talet?

När Sveriges Kung Johan III reste till England på en misslyckad friarresa 1559-60 och "raggade" på dåvarande drottning Elisabeth, så hade han med sig hem; ja, inte en damspelare vid namn Elisabeth. Nej, han fick nobben, men fick i alla fall med sig Sveriges första tennisracketar **och fotbollar**.

Ledare runt ett lag är en absolut nödvändighet

Tränare, lagledare, materielförvaltare, administration, styrelse m.fl. Men när en match dragit igång tar helt andra ledare över – **Matchdomarna**, de som gör alla andra ledare och spelare totalt maktlösa. Här kompromissas inte, här diskuteras inte, här protesteras inte. Här är gället diktatur med stöd av regelboken.

Endast VAR kan påverka dem. Nja, kanske i någon mån också "skådespelare" som liksom professionella stuntmän kastar sig på mjuka gräsmattan och gallsCRIKER som om de genomgått blindtarmsoperation utan bedövning. (Jmf. handbollspelare!)

Uppland har producerat ett par kvinnliga domare till absolut högsta FIFA-nivå.

F.d. Bälingspelarna: Anna Gustafsson och Marianne Mattsson.

Anna (Gustafsson) Lundqvist: Moderklubb Bälinge. Föräldrar: "Hasse&Marianne". Under många år mer ett begrepp för Bälinges damfotboll än som föräldranamn. Båda har omnämnts på tidigare sidor. Marianne är också kassör i UIHF.

Anna spelade aktivt till 25-årsåldern men domarutbildningen startade redan vid 12-årsåldern. Med starkt stöd och support av Bälinges Nisse Sundlöf. Utan honom hade

det aldrig blivit någon domare av mig, säger Anna.

Hon utbildade sig vidare och vid 19 års ålder var hon elitdomare. Numera är Anna FIFA-domare. Hon har bl.a. dömt VM-kvalmatcher i Ryssland.

Efter flyttning till Halmstad, har hon engagerat sig i, att för Halmstads Fotbollförbund, utbilda domare samt tränat dam- och flicklag länge.

I dagsläget representerar Anna organisationen; Futebol dá força (FDF), som översatt betyder "Fotboll ger styrka". FDF vill förändra världen genom att stärka tjejer genom att bli medvetna om sina rättigheter och ta plats. Fotbollen är ett verktyg för detta. Varje träning syftar till att stärka tjejernas självkänsla.

- Vi som föreläser jobbar genom ledare. Vi jobbar också i samhället för att förändra synen på tjejers fotbollsutövande, säger Anna.

Det skulle gå 27 år och många tusen matcher innan en spelare lade historiens första straffspark. Det berodde dels på att straffområdet inte kom till förrän år 1891 och dels på att fotboll kommit att bli en gentlemannsport och alla ansträngde sig för att spela efter reglerna som en renhårig idrottsman.

Spelarna dömde själva

Ingen ropade några okvädningsord efter domaren på 1860- och 1870-talen, för det fanns ingen att ropa på.

Spelarna dömde själva. Om någon bröt mot reglerna, dömde han själv eller offret frispark.

I takt med att matcherna blev mer prestigefulla och drog allt fler åskådare, uppstod ett behov av personer som inte blev för upphetsade i stridens hetta, utan kunde fatta nyktra beslut. Under en övergångsperiod utsåg lagen själva en s.k. **umpire** – en man som signalerade från sidlinjen om regelbrott begicks inne på gräset. De båda lagens umpirer var inte alltid eniga, och år 1881 blev det obligatoriskt att låta en neutral domare döma i ligamatcher.

Rött / Gult kort i fotboll

Carlos Caszely från Chile fick historiens första röda kort i fotboll. Det var år 1970 när han utvisades i en VM-match mot Västtyskland.

Det röda – och det gula – korten hade uppfunnits strax före VM av den brittiske domaren Ken Aston.

Han hade vid VM år 1966 upplevt att flera spelare inte förstod att domaren utvisat dem. Han utvecklade då ett system baserat på trafikljusen, där gult betydde varning och rött innebar utvisning.

Hur gammal är offsideregeln?

Modern offside härrör från de fotbollsregler som 1848 antogs på universitetet i Cambridge. Syftet var att förhindra att en spelare stod kvar i motståndarens målgård för att göra lätta mål. Reglerna var dock hårdare då och slog bland annat fast att en spelare alltid skulle ha tre motspelare framför sig, när han tog emot bollen från en lagkamrat.

Hur började det? Ja, inte var det i Sverige

Lördagen den 23 mars 1895 flockades flera tusen personer kring idrottsplatsen i Crouch End i norra London. Trängseln vid vändkorset blev så stor att många hoppade över staketet för att ta sig in. Alla hade sökt sig dit för att se Englands första damfotbollsklubb premiärspela.

När klockan blivit halv fem på eftermiddagen var det äntligen dags. Under stigande sorl från publiken klev spelarna från British Ladies Football Club in på den leriga planen. Eftersom det inte fanns något annat damlag i London hade de delat upp sig i två lag, nord och syd, som spelade i röda respektive blå kläder.

Pressen häklade damfotbollen

Att uppträda i shorts ansågs djupt opassande för kvinnor. I stället bar de vida knäbyxor av typen knickerbockers med tillhörande knästrumpor. Håret täckte de med enkla huvudbonader. Matchen bjöd inte på skönspele, men lag nord vann till slut med 7–1 och många av de uppemot tiotusen åskådarna jublade.

Alla hade dock inte kommit för att heja. Under matchen haglade glåporden och dåligt slagna passningar resulterade i hånskratt. Den manliga journalistkårens dom var också hård. I pressen häklades kvinnornas initiativ och en del gick så långt att de beskrev damfotbollen som ett allvarligt hot mot sportens manliga ideal. Våren 1895 spelade British Ladies ett trettiofem matcher i olika brittiska städer. Vid flera tillfällen var fler än femtusen åskådare på plats.

Första världskrigets uppsving

Pengarna tog slut och intresset dalade under en tid, så det dröjde ett par decennier innan intresset för damfotboll åter väcktes till liv. Det skedde under första världskriget och även denna gång ledde England utvecklingen. När en hel generation brittiska män skickades till västfrontens skyttegravar tog många kvinnor arbete i fabriker, inte minst i rustningsindustrin. Liksom sina manliga kollegor uppskattade de att spela fotboll som ett avbrott i det enformiga arbetet.

Dick, Kerr's Ladies 1920

Eftersom herrklubbarnas cup- och ligaspel hade ställts in under kriget fanns det dessutom ett uppdämt publikintresse. I krigets slutskede formligen exploderade därför intresset för brittisk damfotboll.

Dick, Kerr Ladies FC

Den mest kända av de nya klubbarna grundades 1917 vid fabriken Dick, Kerr i Preston. Spelarna i Dick, Kerr's Ladies FC började träna på rasterna, men blev snart mer seriösa. På juldagen 1917 såg **tiotusen** personer dem vinna över Arundel Coluthard Factory med 4–0.

Dick, Kerr's visade sig snart vara näst intill ostoppbara. Lagets sportchef Alfred Frankland lockade till sig flera av de största talangerna genom att erbjuda fabriksarbete med vissa särskilda förmåner. Något proffsliv var det dock inte tal om.

53 000 såg Dick, Kerr's mot St Helens

År 1918 fanns det åtminstone 150 fotbollsklubbar för kvinnor i England och intäkterna från matcherna gick vanligtvis till välgörenhet. Men intresset upphörde inte när kriget tog slut.

På annandag jul 1920 slogs **publikrekordet** för damfotboll i England. Då bänkade sig 53 000 åskådare på Goodison Park i Liverpool för en match mellan Dick, Kerr's och St Helens Ladies.

Nu vaknade ego-tupparna – konkurrensen – måste stoppas

FA stoppade damfotbollen

För herrarna i fotbollsförbundet FA framstod damfotbollen nu som en konkurrent. I december 1921 kom därför det stora dråpslaget. Då slog FA:s ledning fast att damfotboll var »*quite unsuitable*«, alltså opassande, för kvinnor. Alla föreningar förbjöds att upplåta sina gräsplaner till damfotboll.

I praktiken innebar det att Dick, Kerr's och andra damlag portades från större fotbollsplaner i hela England. Dick, Kerr's svarade med att åka på turnéer utomlands, bland annat till USA. Men i längden blev situationen allt dystrare. 1926 förlorade laget sitt ekonomiska stöd från fabriken och bytte därför namn till Preston Ladies.

De fortsatte faktiskt att spela mindre matcher fram till 1965. När klubben upplöstes uppvisade man ett imponerande facit. Av sammanlagt 828 matcher hade laget vunnit 758, 46 hade slutat oavgjort och bara 24 resulterat i förlust.

Svensk damfotboll under kriget

Intresset för damfotboll under första världskriget märktes också i Sverige. 1917 mötte ett damlag som kallade sig Lindesbergs kvinnliga fotbollsklubb ett oldboys-lag från IFK Lindesberg i den första kända matchen där ett svenskt damlag deltog. Ungefär tusen åskådare bevittnade matchen. I Gävle och Sandviken bildades också damfotbollslag som mötte lokala "gubblag" (som de kallades då) vid ungefär samma tid.

Just 1917 tog intresset för damfotboll fart även i Göteborg. Hugo Levin, som var ordförande i Göteborgs Fotbollsförbund och representant i Svenska Fotbollförbundets styrelse, fick höra att det fanns intresse att starta organiserat spel för kvinnor. Han kallade till ett möte och ett sextiotal entusiastiska kvinnor dök upp.

Men till deras besvikelse visade det sig att Levin inte alls tänkte ge dem sitt stöd. Han avrådde bestämt kvinnor från att spela fotboll och rekommenderade i stället att de började med landhockey eller bandy. Vad som hade kunnat bli startskottet för svensk damfotboll i organiserad form slutade i ett bestämt nej från förbundets sida.

Hårt motstånd mot damfotboll

I de flesta idrotter har kvinnor tvingats kämpa mot fördomar och normer för att vinna erkännande, men även i ett jämförande perspektiv framstår motståndet mot just damfotboll som kompakt. Som förklaring har historiker pekat på att fotbollen mer än många andra sporter förr förknippades med fostran i manlighet.

*Uppländska Bälinges motsvarighet i Västergötland, heter Öxabäck
Här är Öxabäcks IF premiäråret för det första svenska seriespelet för dam-
fotboll, en lokal serie i Västergötland som Öxabäck vann i utklassningsstil.*

När sporten kom till Sverige i slutet av 1800-talet hade många förfasats över dess råhet. Fotbollens anhängare såg det ändå som en nyttig skola i manlighet – genom den hårda men ärliga kampen på planen skulle pojkar fostras till män. När sen kvinnor intresserade sig för fotboll hotades detta ideal. En gymnastiklärarinna i Stockholm som lät sina flickor spela fotboll vid förra sekelskiftet kritiserades hårt av sina kollegor. Major Viktor Balck, känd som den svenska idrottens portalfigur, skrev att "det strede mot qvinligheten att uppträda sparkande".

Skandinavien tog täten på 1960-talet

Damidrottens genombrott i både Sverige och utomlands kom under 1920-talet, då kvinnor också kämpade till sig rätten att uppträda och klä sig friare.

Handbollen lanserades som en lämplig bollsport för kvinnor och blev snabbt populär, men motståndet mot damfotboll var fortfarande stort. Den totala manliga dominansen inom fotbollen fortsatte ytterligare ett par årtionden.

Först under 1960-talet började det hända saker på allvar. Den här gången var det inte längre England som ledde utvecklingen framåt. FA:s förbud mot damfotboll upphävdes nämligen först 1971. I stället var de skandinaviska länderna pådrivande.

Lämpligheten med Handboll och hårda trägolvet att landa på ett otal gånger per match leder osökt åter till det forna "manlighetsargumentet" mot att kvinnor skulle spela fotboll. Hur "manligt" är det att kasta sig på mjuka gräset och gallskrika när någon motspelare råkat peta denne i hårfästet i en närkamp nära motståndarmålet?

Vittinge IK 100 år

Söndagen den 10 april 1921 hålls det första mötet för den nystartade föreningen. Det bestäms att klubben ska heta Vittinge Idrottsklubb. Erland Holm valdes till ordförande och Valfrid Falk till föreningens kassör. Vidare till styrelsen valdes Erland Holm, Gunnar Alinder, Karl Östlin och Ivar Köndell, som också blir sekreterare. En kommitté tillsätts för att anskaffa en fotbollsplan. Slutligen bestäms att föreningen ska köpa bruna tröjor till A-laget men att spelarna får köpa egna svarta satängbyxor. Träningar ska hållas tisdag och fredagskvällar.

Så börjar den officiella historien om Vittinge IK, en historia som nu pågått i 100 år. Bakom den historien finns en prolog. Vittinge Idrottsförening bildades 1909. Den huvudsakliga verksamheten var fotboll, och man cyklade till matcherna. Avgörande för bildandet av en ny förening var dock att klubben anordnat en basar, till vilken man naturligtvis hade skaffat tombola. Denna tombola med priser blev aldrig betald, och det var för att slippa eventuella efterräkningar som man beslöt sig för att bilda en ny klubb med annat namn.

De första åren sker all verksamhet mestadels lokalt, fotbollen är den tunga verksamheten men tidigt finns det bandy, schack, boxning, fri idrott, skidor, cykel, orientering och ping pong. Under 30-talet så arbetar klubben hårt för att få fram en bra idrottsplats då laget tagit sig upp till Upplandsserien inför säsongen 34-35. 1936 har man med lokala sponsorer och ett hårt arbete från medlemmarna fått till stånd en bra fotbollsplan med löparbanor. Invigningen Invigningen hålls den 26:e juli 1936 och Hallstahammars S.K är motståndare. Klubben håller sig i Upplandsserien mellan 1934 och 1980. Det går mellan division 4 och 5. Storhetstiden med tanke på kvalité och motstånd får nog sägas vara i slutet av 50-talet fram till 1970 med säsongen 1959 som höjdpunkt. Vittinge slutade 4a i tabellen men det var en rafflande avslutning i de två sista omgångarna där det till slut hängde på målskillnaden vilka som skulle gå upp

. Det vart till slut Sirius som vann och som därmed började sin klättring i seriesystemet. Laget under den tiden hade flera väldigt duktiga spelare som spelade med Upplandslaget samt Björn Gustafsson som spelade en juniorlandslagsmatch 1963 som 18-åring. Ett problem var att träningsviljan var skral hos många, vissa träningar var det tre-fyra man!

Klubbens mest framgångsrika sport är dock bordtennisen. Från hösten 1949 till säsongen 1960/61 var klubbens herrlag i landets näst högsta division. De mest framstående herrspelarna var Reine Dahl, Lennart Eurén och Gunnar Segerqvist, den senare med veterantitlar från såväl SM som VM. Damerna spelade ännu högre i seriesystemet och gjorde en säsong i högsta serien 1953/54. Eivor Karlsson som spelade i laget deltog också i VM i Stockholm 1957 där hon fick se sig slagen av engelskan Ann Haydon som tog silver. Familjen berättar att de satt hemma och tittade på tv på en match då kameran plötsligt visar Eivor som skymtar i bild under en av sina matcher. Bordtennisen växer igen under 70-talet men når inte de nivåer som varit tidigare. Runt 1980 så lägger klubben bordtennisen.

En tredje sport som klubben visat framfötterna i är orientering. Thine Falk har varit tongivande med en 12e placering i SM som främsta merit. Hon hade en synnerligen lång karriär som sträckte sig över 40 år från 30- till 70-talet.

1977 inleds ett fotbollssamarbete med grannklubben Morgongåva SK som varar fram till och med 1986. De tänkta framgångarna uteblir och man håller sig i division 5 men är ner i division 7 och vänder. 1987-2001 ligger A-lagsfotbollen nere. Däremot så är ungdomsverksamheten blomstrande med ett stort antal lag.

De senaste 20 åren har A-laget spelat i divisionerna 6 till 8 med undantag säsongen 2016 då man året innan vann division 6 och gick upp i femman för första gången på 30 år. Sedan 2014 har klubben ett samarbete med Järlåsa IF och A-laget heter nu Järlåsa Vittinge fotbollsförening, JVFF.

Centralt för klubben har den fina idrottsplatsen varit. Den ligger på samma plats sedan 1936 och sköts av frivilliga krafter vilket är en förutsättning för en mindre förening som Vittinge IK. 1980-1981 byggdes klubbhuset av ett stort antal frivilliga samt med sponsring av lokala företag. Sen ett par år tillbaka finns nu också belysning av fotbollsplanen.

Idag finns en motionssektion som spelar badminton på hobbynivå, ett gäng som tränar innebandy samt huvudverksamheten som är två barn/ungdomslag i fotboll samt samarbetet med Järlåsa i JVFF.

Thomas Falk /Vittinge IK